

سائیں سنہڑے گلے

اعظم ملک

سانجہ

سائیں سنہڑے گلے

اعظم ملک

ہاڑا سنے نہ کوئی
کندھاں دے گل لگ لگ روواں
بوہے بندتے سنجیاں گلیاں
خالی شہر نیں یاراں توں
تھاواں سبھے پکیاں جاپن
پچھل پیریاں مڑ مڑ جھاکن
پڑھ پڑھ ہانہہ تے پھوکاں ماراں
کوئی وی دم درود نہ چلے
میرا اے بس اکوہاڑا
"سائیں سنہڑے گلے"

Blank

سائیں سُنہڑے گھلے

اعظم ملک

سانجہ
SANJH
PUBLICATIONS

سجے حق راکھویں

کتاب دانال :	سائیں سُنہڑے گھلے
شاعر :	اعظم ملک
مکھ چتر :	قمر الزماں
خطاطی :	سرفراز علی نجمی
پہلی وار :	اگست 2017
مُل :	200/- روپے
تعداد :	1000
مِل ورتن :	فون نمبر 0300-8478483

SAIN SUNEHRAY GHALLAY
(Punjabi Poetry by Azam Malik)

ماں جی ہوراں
وڈے بھرا ملک خالد یعقوب
جیون سا تھی طاہرہ
تے بالاں
مہروزہ ارزشہ فاطمہ
دے نال

رانجھن یار طیب سیندا، میں تن درد اوئے
کہے حسین فقیر نما، سائیں سنیہڑے گھلے
(شاہجین)

مکھ لڑی

11	روح تے مٹی دا شاعر	1
15	ڈاکٹر محمد اسلم رانا	2
17	فخر زمان	3
19	نصیر بلوچ	4
21	سیف علی	5
23	اعظم ملک	6
24	حمد	7
25	نعت	8
27	گھولن و ساں لو کی شہراں، باراں دے	9
29	دعوے کر کے یاری دے	10
31	جے نتیں جھلنا بھار کسے دا	11
33	جند نمائی مکدی جاوے	12
35	مینوں لگدا تے جھول وے پیا	13
37	ایویں تے نتیں دیو ابلدا	14
39	سمجھواوہ ای پوری اے	15
41	تیرے رنگ جے رنگی ہوندی	16
	چپ ہنیرا، اکھر چانن	

43	علم داناہیں کوئی حساب	17
45	پیراں تھلے ہووے سورج سرتے ہووے بھاویں	18
47	قیدیاں وانگوں عمر ہنڈائی جانے آں	19
49	ٹھنڈ شریروں پل پل سلدی	20
51	سوچاں درکھڑ کا یا سائیاں	21
53	سائیں سنیہڑے گھلے	22
54	تاپ	23
55	دل کر دااے	24
56	ماہی میرا ندیوں پار	25
58	وچھوڑا	26
59	سوچ دی وتھ	27
60	میں آدم دا جایا	28
62	دل دریا	29
64	اخیر	30
65	قید	31
66	پانی درد حیاتی دا	32
67	سلطان باہو دے ناں	33
68	بہروپ	34
69	پانی رنگی اکھ	35
70	ویلے دا سقراط	36

71	گورنمنٹ کالج دی اک یاد	37
72	اکلایا	38
73	رب داروپ	39
74	اک حیاتی بھوگن دے لئی	40
75	چوگ	41
76	سدھر	42
78	دھرٹو	43
79	کچی نیندر	44
80	پلک بنیرے	45
81	تھراں دی بگری وچ	46
82	تاہنگ	47
83	دھیاں لئی	48
84	کوک	49
85	پولوشن (Pollution)	50
86	پروٹوکول	51
87	بجھارت	52
88	دھرتی داماں	53
89	ویلے دی گل	54
90	رب	55
91	مٹی داموہ	56

92	تماشا	57
93	جھورا	58
94	رست ای ویری جاپے	59
96	اوپری تھال	60
97	کونجاں مونیان	61
98	میرے دل جیون دے چاء	62
100	ڈونگھے پھٹ	63
101	بولیاں	64
105	ماہیے	65
109	ٹپے	66
112	تعارف	67

جہدے اندر اوہ رزق تلاش کر داکر دا آپول ایس بندے کھانے شہر دارزق بن داجا رہیا اے۔ ایسے واسطے اوہدی شاعری وچ کدھرے تے ایس عہد دی بے یقینی دی گوڑھی چپ وچ اوہدے شعر دامتھا مٹھا شور اے تے کدھرے اوہدے اپنے وجود دے اندروی بے اعتباری تے دنیا دی بے حسی دے آتش فشاں دی طرح پھٹ پین والا شور اے، جہدی وجہ نال اوہنے اپنی شاعری وچ اوس المیے نوں پیش کیتا اے جیں نے ساڈی اجتماعی حیاتی نوں بے جوڑ تے غیر مربوط کر کے رکھ دتا اے تے ہر بندہ ایس عہد دی زندہ اگ وچ سڑبل رہیا اے۔ جتھے کدھرے اوہدے کول رومانی جذبے وی پیدا ہوئے نیں۔ او تھے وی اوہناں وچ کو ملتا دی تھاں تے یاں تے اک احتجاج سامنے آیا اے یاں پھیر اپنی ڈوگھی تے بھرویں محبت دا اظہار اے۔

اعظم اپنی سوچ دی صلیب اُتے لٹک کے ایس سماج کولوں غوص منگدا اے، محبت دا طلبگار اے اوہ مدد چاہوند اے، پر اوہ حم، ترس تے احسان دار وادار نہیں۔ اوہدے ہاں حیاتی گزارن دا اپنا فلسفہ تے رویہ اے۔ ایسے واسطے اوہدی شاعری نری نراس دی شاعری نہیں۔ اوہدے وچ آس دا اک دیواہر ویلے جگدار ہندا اے۔ اوہ چاہوند اے کہ اوہدے آلے دوالے دا وسیب سیف الملوک دی جھیل وانگوں صاف تے شفاف ہو جاوے۔ بندے اک دوجے نوں وڈھن لگن دی تھاں اک دوجے نال پیار کرن۔ کیوں جے اوہنوں احساس اے کہ مایوسی تے بے بسی دا رد عمل بڑا کوڑا ہوند اے۔ جیہڑا اپنی کڑتن روحاں، دلاں تے ذہناں تیکر کھلار دیندا اے، یاں تے اوہ معاشرے دے لوکاں نوں گناہواں دی غار وچ سٹ دیندا اے یاں باغی بنا دیندا اے۔ اوہدی شاعری وچ اک عجیب طرح دا احتجاجی رویہ موجود اے۔ جیہڑا صرف اک بندے واسطے نہیں سگوں پوری وسوں واسطے مراعات دی روشانی دی منگ کردا اے۔

روح تے مٹی دا شاعر

شاعری کجھ خاص لفظاں نوں کسے خاص ترتیب نال اک لڑی وچ تسبیح دے دانیال وانگر پرودین داناں نہیں اے۔ کیوں جے بعض حوالیاں نال ویکھیا جاوے تے لفظ تے آپول برف وانگر، سیت تے ساکت ہوندے نیں۔ ایہہ تے شاعر دے اندر دے جذبیال دی شدت، احساساں دا نگہ، خارجی مشاہدیاں تے سامنے واپرن والیاں حقیقتاں دے ادراک داسیک ہوند اے، جیہڑا لفظاں دے اندر جیون جوت جگا کے اوہناں نوں متحرک تے معنی خیز بناؤندا اے تے جاندار شاعری تخلیق کردا اے۔ جدوں اسیں اعظم ملک دی پنجابی شاعری دا مطالعہ کرنے آں تے ایہہ ویکھ کے خوشی ہندی اے تے حیرت وی کہ ایہہ سارے عنصر اپنی توانائی نال اوہدے ہاں ظاہر ہو کے اوہدی شاعری نوں گل رنگ کر گئے نیں۔ اوہ اپنے ایس مجموعے وچ ای نویں نسل دے اک نمائندہ شاعر دی حیثیت نال اپنی تے اپنے فکری تے فنی رویاں دی پیچھان بن کے سامنے آئے نیں۔

اعظم ملک دا تعلق وی مضافات نال اے۔ اوہدی شخصیت تے شاعری وچ سادگی تے تازگی دے نال نال سچائی تے رشنائی پوری شان نال موجود اے۔ اوہدے وچ وڈے شہراں دے ”گندے ساہواں“ دی فضائی آلودگی نے اچے اپنا وس نہیں گھولیا۔ البتہ اوہدے مشاہدے تے احساس اندر کسے کسے تھاں تے شدت ضرور آئی اے۔ ایس وچ اوہدے نہیں سگوں پوری وسوں واسطے مراعات دی

اعظم ملک دی شاعری وچ جتھے اوہدی روح بولدی اے اوہ تھے اوہدے
 دیس دی مٹی وی بولدی تے مہکدی محسوس ہوندی اے۔ اوہدے کوئل، ملوک، سوبل
 تے لھڑ جڈیاں دی کن من ایس مٹی تے ورہن واسطے وی بے چین اے تے ایس
 مٹی دے جائیاں دیاں روحاں دیاں فصلاں اُتے ون لئی بے تاب اے۔ بے چینی
 ای اصل وچ بندے نوں اپنی پچھان تے شناخت دا شعور عطا کردی اے تے آگہی
 بخندی اے۔

اعظم ملک دی شاعری سبھی سویر دا چان وی اے تے اُمید دی تریل وی۔
 چڑھدے سورج دی حدت وی تے تازہ فصلاں دی مہک وی تے آپ مہارے
 ایس مٹی وچوں پھٹن والیاں پھلاں دے رنگ تے باشاوی موجود اے۔ اللہ پاک
 اوہدے جڈیاں تے احساساں نوں سدا جوان تے نر ویا رکھے تے سدھراں نوں سدا
 سہاگن بنائی رکھے۔ اعظم ملک دا ایہہ پنجابی شاعری دا مجموعہ پنجابی دی شعری ریت
 وچ اک تازہ رت تے سبھی رت بن کے ظاہر ہو یا اے۔

ڈاکٹر محمد اسلم رانا

لاہور

Blank

اعظم ملک اوس پل نوں شدت نال اڈیک رہیا وے جدوں بیٹھلی اوپر
 ہووے گی۔ ایس سفروچ اوہ پیڑاں دا پراگا بھن رہیا وے تاں جے اوہدی دکھ
 کراٹ موجود نوں اتھل پتھل کے نویں عہد نوں جنم دے۔ اعظم ملک پھاوا ہو کے
 اوس عشق لمحے دا منتظر اے۔

فخر زمان

لاہور

وکھری قسم دا مسافر

اعظم ملک دی شاعری دے کئی لہجے نیں جیہڑے اکٹھے مل کے دکھ دھنک
 اُلیکدے نیں۔ مینوں اوہ وکھری قسم دا مسافر جا پدا اے۔ جیہڑا کلاپے دا جانووی
 اے تے آل دوال دے سماجی دکھانت دا واقف وی، پر منزل دے حصول دی
 دڑھتا پلے بنھی رکھدا اے۔ اوہ دے لئی اوکھیاں واٹاں الاکھن تکھے ایہو جذبے اوہدا
 سرمایا نیں۔

اعظم ملک دیواراں نال لگ لگ اکلا رو ناوی چاہوند اے تے جند عذاب
 دے مکن داوی آس وندا اے، پر نال نال اوہنوں اوس تپ داوی احساس اے
 جیہڑا اوڈیریاں نوں کمیاں دے پت نوں بستہ چکیاں ویکھ کے چڑھدا اے۔ اوہ اک
 سچے لکھاری طرح اصولاں اتے سمجھوتا کرن دی تھاں زہر پیالہ پین نوں ترجیح دیندا
 اے۔ اوہنوں پتہ اے کہ کوئی جیہماں دامل کیویں وندے نیں پر اوہ بلھے شاہ دی
 سچیری دا پرچارک اے۔

اعظم ملک وچ ویلے دے دھروہ، سم دے انیائے تے اُچ نیچ دا ڈونگھا
 شعور اے تے ایس لئی اوہ چٹیاں پگاں رُل دیاں ویکھ کے سرداراں دے شملیاں
 نوں سیس نوان دے انکارا پر آ زردہ ہو جاندا اے۔

تے جیندی جاگدی واج اعظم ملک دی اے جیہڑی ڈورے وی سُن لیدے نیں۔
 اعظم ملک نوں سچے شعر کہن دا ڈھنگ اے اوہ علامتاں تشبیہاں تے استعاریاں راہیں
 بجھارتاں نہیں پوندا۔ اوہ گل کردائے جیہڑی دل وچ کھبھ جاندی اے تے ایہہ مننا
 پووے گا جوں اعظم ملک ہر اوس مرے مکے بندے دی واج بن گیا اے جیہڑا
 باہروں بھاویں مر یا جا پدا اے پر اندروں حالی تیک جیندا اے۔

اعظم ملک دی شعری بھلک بھاگل بھری اے تے ایس ایس نوں شاعری
 دے پڑ وچ جی آتیاں نوں آکھنے آں۔

نصیر بلوچ
 تانہ لیا نوالہ

جیوندے دی واج

"سائیں سنیہڑے گھلے" اعظم ملک دا غزلاں تے نظماں تے مشتمل دوجا
 شعری پراگا اے۔

اعظم ملک نے دیر آید بدست آید دے مصداق دوجا شعری پراگا سنجیدہ عمر
 وچ دتا اے تے شاعری نوں اج وانگوں بالاں دی کھید نہیں سمجھیا تے نہ بنایا
 اے۔ اعظم ملک دی شاعری وچ پختگی، سہپن، اکھراں دا خوبصورت ورتار، خیال دی
 نزاکت تے شعری بندش سلاہن جوگ اے۔ شہر وچ رہندیاں نرول پنڈاں دی
 ستھری تے ددھ شہدورگی زبان دا ورتار اعظم ملک ای کر سکدا اے۔

پنجاب دی ٹٹ بھج، دکھاں، سکھاں، ریتاں، رسماں توں اڈ جیہڑا نوال ڈکھ
 بیانیہ گیا اے اوہ اج دیاں پالے ماریاں سنگتاں، لوڑاں تے غرضاں ماریاں یاریاں
 نیں۔ پنجاب دے سچے تے کھرے یارانے، رسماں، ریتاں تے رواجوں وانگ
 اچالا کر گئے نیں جس دا اعظم ملک نوں ڈھیر سارا ڈکھا اے۔

اعظم ملک پنجاب دی دھرتی دا جم پل اے تے اوس نوں اپنی ماں بولی
 تے مٹی نال اتناں دا پیارا اے۔

واجوں تے ہر کوئی ماردا اے کوئی واج اپنے حق واسطے، کوئی اپنے
 دچھڑے سبناں واسطے تے کوئی رٹھے جاندا اے امن واسطے، پر جے اوہ واج بیٹی تے
 کمزور ہووے فیر اوس تے کون کن دھردا اے؟ اوہناں واجوں وچوں ہک نروٹی

کچھ چیزاں 'حاصل مطالعہ' ہندیاں نیں جیہڑیاں کچھ قدیمی دیوان پڑھن
توں بعد خواہ مخواہ شاعر دی زبان تے چڑھ جان دیاں نیں۔ جیویں 'بے وفائی'، 'ہجر'،
'اکلاپا'، 'وصل'، 'ویر' دے مضمون وغیرہ۔ جدتیک کوئی شاعر ایہناں وارداتاں نوں اپنے
لہو وچ نتیں گھولے گا اوہدے شعروچ تاثیر پیدا نہیں ہوسکدی۔ ایہہ اک لحاظ نال
شعوری کم وی اے تے فنکار کوں جذبے دا اخلاص تے عوامی سطح تے آکے گل کرن
دی منگ کردا اے۔ "سائیں سنیہڑے گھلے" دا شاعر اس تجربے جوں کامیابی نال
گزر رہیا اے۔

اسیں شاعری وی نوکری طراں کرن دے عادی آں۔ بچ بچا کے تے نیویں
پاکے۔ حالانکہ ایہہ کم سرتے سرتے، دونویں اُچا کرن نال ای پھبدا اے۔ 'بچ بچا' کے
نوکری تے خراب نتیں ہوندی پر بندہ خراب ہو جاندا اے۔ شاعری دی تے اکا عاقبت
ای ماری جاندی اے۔ میں وی چونکہ 'نوکری پیشہ' سی ایس واسطے اپنا ذاتی تجربہ پیش
کردتا اے تاں کے دوجے فنکاراں دیاں اکھاں وی کھل جان (امید بڑی گھٹ
اے)۔ اگے چل کے جیہڑے ذاتی تجربے ای غیر شعوری طور تے ساڈے شعور دا حصہ
بن کے ساڈیاں لختاں داروپ دھار لیندے نیں۔ مینوں نتیں پتہ ملک صاحب کسے
دے نوکرین یاں نتیں پر میری ایہہ گل او اپنے فنکار بھراواں اگے رکھ کے میری تے
اوہناں دی عاقبت ضرور سنوا رسکدے نیں۔ اللہ اپنا کرم ہور سولا کرے۔

ویر کرو دھ تے نفرت اتاں چائیاں نیں
کد آون گے اعظم موسم پیاراں دے

سیف علی
اسلام آباد

سائیں سنیہڑے گھلے

ادب تے شاعری دا اک نفسیاتی انگ وی ہندا اے جیوں نوں فنکار دی
شخصیت توں الگ نتیں کیٹنا جاسکدا۔ 'ہر بندہ اک نویں کتاب' اعظم ملک ہوراں دی
اک غزل دے مطالعے دا دوسرا مصرع اے جیوں دی شرح تے تجزیہ کیٹنا جاوے تے
پوری کتاب بن جاوے۔ شعرا یوں اے:

علم دا ناپیں کوئی حساب
ہر بندہ اک نویں کتاب

اجیہی سوچ تے فکر اوہناں دی پنجابی تخلیق "سائیں سنیہڑے گھلے"
(غزلاں/نظمیں) وچ تھان تھان نظر آؤندی اے۔

اعظم ملک ہوراں دی پنجابی وچ ایہہ دوجی کتاب اے جیہدے وچ اک
'نویں' کتاب بن دے سارے گن موجود نیں۔ اوہ آپ وی اے "نویں نکور" نیں
تے زمانے دیاں ہواواں توں بچے ہوئے نیں کم از کم اوہناں دا کلام پڑھ کے ایہو
ای لگدا اے، اگے اللہ بہتر جاندا اے۔ پر جدوں وی اوہ اپنے یاراں دے ہتھے چڑھ
گئے تے فی ضرور اوہناں نوں باقی جہان دا غم وی تڑفائے گاتے اوہناں دیاں غزلاں
نظمیں مٹھا مٹھا کر لانا شروع کرن گیاں تے اوہناں دے فن دی سطح ہور وی اُچی ہو
جاوے گی۔

اپنی گل

جگ دی پیڑ، چاہ دی تھوڑے تے بھر دی مارنوں لفظاں دے چولے تے
گہنے پوانا تے اوہناں دارنگ روپ سنوارنا ای شاعری اے۔ ہر بندے دی پیڑ اپنی
اپنی ہوندی اے۔ کسے نوں کسے اک دی پیڑ، کسے نوں لوکاں دی تے کسے کسے نوں
سارے جگ دی۔ ایہ رب سوہنے دا خاص کرم اے پئی اوہنے خلقت دی پیڑ میرے
انگ سنگ کردتی۔ اپنے اندر دے دکھ نوں جگ نال سانجھا کرن لئی میں شعر دا آسرا
لیا۔ سردے پجدیاں ولوں غریباں نال ہون والیاں بے انصافیاں نوں اپنی ہمت
نال روکن دا چار اکیتا نالے صدیاں توں غربت دی چکی وچ پسن والیاں نال ہون
والے ظلم نوں شعری روپ دے کے ظالماں دے ظلم توں پردہ چکن دی کوشش وی
کیتی۔

ادب دی پیلی وچ واہی بیجی کرنا اوکھا کم اے تے شعر وچ ہور وی اوکھا
اے۔ ایس پیلی وچ لوکاں دیاں پیڑاں دی فصل بیجن تے اوہدی بھال کرن نال ہور
کچھ لکھے نہ لکھے اپنے آپ دی پچھان ضرور ہو جاندی اے۔ دنیا داری ایہ سودا گھاٹے
وند اے ایس لئی ایس پیلی وچ کوئی ورلا ای ہوندا اے جیہڑا خلقت دے دکھاں
درداں دا چھٹا دیند نظر آوندا اے۔

اپنے آپ نوں لبھن والے ایس سفر دے کئی دانے پردھانے بازی جتن
دے آہر وچ اپنی ہوند گواچکے نیں۔ میرے لئی خورے ایہ بازی جتنی اوکھی ہووے۔
جتن والیاں وچوں ای کسے نے آکھیا سی ”جے بندے نوں اپنے آپ دی سیہان ہو
جائے تے اوہنوں چپ لگ جاندی اے تے جے اوہ بولن لگ پووے تے شاعر“۔

شعر نال میری جڑت سکول دے دنوں وچ ای ہو گئی۔ گورنمنٹ کالج
لاہور وچ ایم۔ اے فارسی دا طالب علم ہوندا وی میں پنجابی مجلس دا صدر بن گیا۔
اوس ویلے ادب تے خاص کر پنجابی شعری روایت نال رشتہ ہو رگوڑھا ہوندا گیا۔
اوہناں دنوں وچ ای میری سنگت روزنامہ جنگ لاہور نال ہو گئی۔ سیاست وچ حصہ لین
تے عالمی پدھرتے اداریاں نال کم کرن دی وجہ نال جیون دی دوڑ وچ پیچھے رہ جان
والے کمزوراں نوں نیڑیوں ویٹھن تے جان دا موقع ملیا۔ کچھ خاندانی کچھو کڑا اثر
اتوں رب وی مہروی سی میں ہما تڑاں دے دکھ درد نوں اپنا جانندیاں پوراٹل ماریا
پئی اوہناں دے دکھاں دا سیری بن جاواں تے مالک میری عرضی قبول کر لئی۔

پکیاں پکیاں پیڑاں دا اک پراگا ”نال میرے کوئی چلے“ 1996 وچ
چھاپے چڑھیا جیہڑا متران تے پڑھن والیاں تک نہ اپڑ سکیا۔ میری پنجابی شاعری دا
دو جا پراگا ”سائیں سنیہڑے گھلے“ تہاڑے ہتھاں وچ اے۔ میں لوکاں دی پیڑ
تہاڑے نال سانجھی کرن وچ کنا کو کامیاب ہو یاں ایگل ہن تہاں دسی اے۔

شاعر ہون دا دعویٰ تے دور دی گل اے، مینوں تے آپ اپنی سیہان دا
وی کوئی دعویٰ نیں۔ ہتھلے پراگے وچ میرے کچھ ہاڑے نیں پئی لوکاں دیاں پیڑاں
نوں مکان لئی ”سائیں سنیہڑے گھلے“۔

میرے دوجے پراگے نوں توڑ چاڑھن وچ جیہڑے سبناں نے میرا ساتھ
دتا اوہناں نوں وڈیا نامیرا مقصد نیں کیوں جے دوست ہوندے ای چنگا کرن لئی نیں۔

اعظم ملک
اسلام آباد

جولائی 2017

نعت

صدیاں توں سی
بھلی خلقت

اپنے آپ اچ لڑدی پئی سی
کوڑ دی اک وچ سڑدی پئی سی
خالق نے احسان چاکیئا
اس دھرتی تے آپ نوں گھلایا
حق انج ساہمنے آن کھلوتا
چارے کوٹاں چانن ہويا
بھلے سارے راہ تے پئے گئے
کوڑ دی اک نوں چھٹے وجے
جھوٹ دے بُج منارے ڈھیہ گئے

حمد

ہر ہر شے وچ قدرت تیری
اچیاں تیریاں شانال
میرا لوں لوں شکر گزارے
تیریاں پیٹھ احسانال
صفتاں تیریاں کردیاں کردیاں
ہوون گنگ زبانال

کنیاں سُجیاں چُنیاں پیریں رُلیاں نیں
شملے مڑ وی اُچے نیں سرداراں دے

ویر کرودھ تے نفرت اُتّاں چائیاں نیں
کد آون گے خورے موسم پیاراں دے

بے فیضال چوں کمیہ لبھدے او اعظم جی
اکاں تے ننیں لگدے پُھل اناراں دے

گھولن وِساں لوکی شہراں، باراں دے
سپاں جہے کردار نیں اتھے یاراں دے

ہن تے اِس وِستی دا ربّ ای راکھا اے
نیتاں دے وِچ کھوٹ نیں پھرے داراں دے

جاون والے نیندر نال ای لے گئے نیں
اکھیاں وِچ جگراتے نیں دلداراں دے

دُشَن دارو منگدے نیں
روگی عشق ہماری دے

رنگ حیاتی بدلے گی
آ کے ہتھ للاری دے

کِنے مطلب کڈھے نیں
لوکاں کندھ اُساری دے

دعویٰ کر کے یاری دے
مُڑنتیں یار وساری دے

یاں تے ساڈی کھیڈ مُکا
نتیں تے سانوں واری دے

دل جرمانے بھر دا اے
اکھ دی کار گزاری دے

گولی نالوں ڈاہڈا پیا!
نہ ورگا اقرار کسے دا

ہجر ہنڈانا عمراں تیکر
ہوندا اے دشوار کسے دا

اعظم جندڑی ٹوری آوے
ہاں ورگا انکار کسے دا

جے نتیں جھلنا بھار کسے دا
کمیہ سدوانا یار کسے دا

پکاں تے نہ تارے رکھیے
کر لئیے اتبار کسے دا

ہر شے اُتے قدرت تیری
لکھ پیا کوئی رب اکھواوے

جیہاں دے مِل وٹے لوکاں
کیہ کوئی سچی گل سناوے

میں درداں دا پاندھی اعظم
کیہڑا میرا ساتھ نبھاوے

جند نمائی مُکدی جاوے
کیہڑا دردی درد وٹداوے

سُکھ نوں لبھن تسیاں اکھاں
دُکھ دے ملدے سبھ ورتاوے

نھیرا پیاں بھار کھلا اے
پوہ پھٹے کجھ بول وے پیا

کیہڑی نکرے میں بیٹھا واں
اپنا اندر پھول وے پیا

کندھاں نوں وی کن ہوندے نیں
اعظم ہولی بول وے پیا

مینوں لگدائے جھول وے پیا
فر اک واری تول وے پیا

ویری جگ نوں چلیے پاواں
توں جے ہوویں کول وے پیا

ہجرتے دی پینگھ چڑھی اے
موت بلارا کسراں ٹھلدا

مڑ جانا سی بن دا اوہدا
کتھوں تیک اوہ مہنے جھلدا

ویلے ویلہ ننیں دتی اعظم
اوہ تے روزاے سدے گھلدا

ایویں تے ننیں دیوا بلدا
پالن کرنا پیندا گل دا

اوہدیاں یاداں بنھ کے تڑپے
اوہڑ راہ تے پینڈا تھل دا

پھلاں ورگے مکھڑے تے
ہاسے بھٹی گھوری اے

تینوں رنگنا مہکاں نال
چلیتر دی مجبوری اے

اکو ساہ دا پیٹڈائے بس
اعظم کیہڑی دوری اے

سمجھو اوہ ای پوری اے
جیہڑی گل ادھوری اے

رُپ دا ہوکا سنیا ای
آکھے اکھ ضروری اے

صدقے وانگر دینا اے
جو میری مزدوری اے

تیرا ساتھ وی منگ لیندا میں
جے کر جندڑی منگی ہوندی

توں نہ ہوندا تے ایہہ دھرتی
امبراں اُتے ٹنگی ہوندی

بُہتا چرنتیں وسدے اعظم
سوچ جنہاں دی جنگی ہوندی

تیرے رنگ جے رنگی ہوندی
دُنیا کھنی چنگی ہوندی

یاری توڑ وی چڑھ سکدی سی
جے نہ غرضال ڈنگی ہوندی

دل دا ویہڑا کھلا رکھدے
اپنی تے نہ تنگی ہوندی

جی کر دا اے لوکی مینوں
تیرے نال دے نال پچھان

تکنا اوہنوں جج کعبے دا
بے شک لوکی کافر جان

سجّ پیراں بیٹھ وچھاو
بھاویں اعظم سرتے تان

چپ ہنیرا، اکھر چان
بول کہ تینوں لوکی جان

دانے پینے منگدے ڈٹھے
پاگل اتھے موچاں مان

خشتو کھلری یاداں دی
سکے ویکھے جدوں گلاب

کم کسے دے آون لئی
رکھینے نہ کوئی مُکھ ثواب

پڑھ کے کافی بُلھے دی
عشق ماہی دے کھلے باب

علم دا ناہیں کوئی حساب
ہر بندہ اک نویں کتاب

بھاویں لکھ دلیلاں گھڑ
کئی سوال نیں پنا جواب

اِیس ورہے وی دل دی کھیتی اِنج دی سبنا ہوئی
دُکھاں دا کوئی انت نہیں سی سکھ سَن ٹاویں ٹاویں

وچھڑن لگیاں جیہڑے رُکھ تے دھاگے ہسَن بدھے
کدی کدائیں جا بہناواں او سے رُکھ دی چھاویں

میں آں سدھا سادھا اعظم اوہ دُنیا دا پڑھیا
اک اک گل وچ پا دیندا اے سو سو یار ولاویں

پیراں تھلے ہووے سورج سرتے ہووے بھاویں
جے کر جُتے شیشہ ہوون بَن دے نہیں پر چھاویں

بھاویں اوکڑاں تھال چامارن بھاویں سُولی چاہن
اوہدے درتوں پیر نہ کچھ لگیے جہدے ناویں

ساڈے ورگا کد کوئی جھلا ہونا ایس
سپاں نوں وی ددھ پیائی جانے آں

اس لگی چوں ہورتے کجھ وی لبھیا نتیں
جگ دے طعنے جھولی پائی جانے آں

اعظم اپنی جنت ورگی وستی نوں
اپنے ہتھیں تیلی لائی جانے آں

قیدیاں وانگوں عمر ہنڈائی جانے آں
اپنے گھر نوں جیل بنائی جانے آں

ساہ دا بھار جے چائنیں ہوندا ساڈے توں
فرامبر کیوں سرتے چائی جانے آں

وچھڑیاں ہونیاں عمراں لنگھیاں
ایویں جا پے گل اے کل دی

سارا جگ ای ڈردا میتھوں
اوہدے اگے پیش نئیں چل دی

موت دھروندی پھر دی بُجھا
جند کھلوتی ہتھ پئی مل دی

ٹھنڈ سریرنوں پل پل سلدی
دور دُراڈے اگ پئی بلدی

پھل خنبو توں خالی ہوئے
صورت نال نئیں سیرت رلدی

اُس دے سرلسی دی چاٹی
میرے ہتھ چ ہتھی ہل دی

اوہدا مُکھ پرتانا مارو
دُکھ اے دُون سوايا سائیاں

چڑیاں پایا چیک چھاڑا
کاں کمیہ ظلم کمایا سائیاں

دُکھاں میری گلی تک لئی
سُکھاں مُکھ پرتایا سائیاں

سوچاں در کھڑکایا سائیاں
کاغذ بھار نہ چایا سائیاں

میری امبراں نال نتیں نبھنی
میں مٹی دا جایا سائیاں

ہجراں ماری اکھ دا تارا
پلک بنیرے آیا سائیاں

سائیں سنیہڑے گھلے

ہاڑا سنے نہ کوئی
کندھاں دے گل لگ لگ روواں
بوہے بند تے سنجیاں گلیاں
خالی شہر نیں یاراں توں
تھاواں سبھے پکیاں چاپن
پچھل پیریاں مڑ مڑ جھانکن
پڑھ پڑھ ہانہہ تے پھوکاں ماراں
کوئی وی دم درود نہ چلے
میرا اے بس اکو ہاڑا
"سائیں سنیہڑے گھلے"

تاپ

رات سہے اک جگنو چمکے
چکھدا پھرے ہنیرے نوں
کمیاں دے پُت بستہ پھڑیا
چڑھیا تاپ وڈیرے نوں

ماہی میرا ندیوں پار

کوئی پل، پتن نہ بیڑی
رہی کھلوتی شام اُرار
ماہی میرا ندیوں پار

صدیاں جیڑی لمی و تھ اے
اُنچ پیا جاپے گل دا ہار
ماہی میرا ندیوں پار

دل کر دا اے

اوہدے خط وی موڑ دیاں
کیتی دلوں صلاح
جدھر گتیاں بیڑیاں
او دھر گئے ملاح

سجناں جدی کنڈاے کیتی
ویلے دتی کندھ اُسار
ماہی میرا ندیوں پار

نالدا میرے نال نتیں ٹردا
کیہ جاناں ایں کلیاں گھار
ماہی میرا ندیوں پار

بانہوں پھڑکے لے چل اعظم
رہ نہ جاواں ادھ وچکار
ماہی میرا ندیوں پار

وچھوڑا

دُور گیاں دا سوگ اے جیون
ہجراں والا روگ اے جیون

عمران تیکر کٹھے رہ کے
اوڑک اک وجوگ اے جیون

سوچ دی وتھ

جنہوں سچن جانا
بنیا گل دا پھاہ

ہوئے نہ ساڈے اعظما
وصلاں نال نبھاہ

میں آدم دا جایا

میں آدم دا جایا لوکو
میں آدم دا جایا

میں منصور آں، سولی سیتا
بن سقراط اے زہروی پیتا
تھاں تھاں پھاہ گل پایا
میں آدم دا جایا

میں مجنوں، میں جنگل چُنیا
بن فرہاد، پہاڑ وی کُھنیا
ہو جوگی میں کن پڑوایا
میں آدم دا جایا

میں سال دیس پیار دا اسی
اعظم ٹُر پئی نال اُدا سی
ہجراں مینوں مار مکایا
میں آدم دا جایا

دل دریا

رَبّا ساڈی اک دُعا
کردے ساڈے دل دریا

کُجھ تے بدلے رنگ حیا تی
مُکدے جان دے سارے چاء

کوئی نہ لہندا وچ مدان
باہروں دکن سارے داء

بھاویں اوکھا سچ دا راہ
سانوں او سے راہے پا

سورج ٹھریا ہویا اے
اعظم آ کے چچ مچا

اخیر

سدھر بیڑی ٹھلنا ناپیں
وت کسے نوں ملنا ناپیں

جیہڑے پھل کتاباں وچ نیں
اوہناں کدی وی کھلنا ناپیں

قید

روح دا پنچھی
جُتے دے وچ
چُپ چپیتا بیٹھار ہندا
ویلے دے پھٹ
ہک تے سہندا
آخر اک دن چھڈ کے پنخرا
ہور کتے بن قیدی جاندا
اک پنخراے توں دُوجا پنخرا
دُوجے توں فریتجا ہور
قید جویں تقدیراں وچ اے
آزادی زنجیراں وچ اے

پانی درد حیاتِی دا

یاد تیری دی کیری وچوں
سیک اے وی مُکیا ناپیں
اکھیاں دے وچ وگدا راوی
دیکھ اے وی سُکیا ناپیں

سلطان باہودے ناں

دل در یادے کنڈھے ٹڑٹڑ
کئی مسافر تھکے
کئی ڈبے اشان کریندے
مرمر جانندے مکے
مرنوں ڈردے پیرتیں دھردے
کھلے کھلوتے اکے
کئیاں جھل ٹکانے کیتے
سُرخجھلی دی سُن کے ٹڑپے
درد مُصلّے تانے
"دل دریا سمندروں ڈونگھے
کون دلاں دیاں جانے"

بہروپ

اکھ دے اندر وسدے
سوچ سہین روپ
کم کسے نہ تھاں دے
ظاہر دے بہروپ

ویلے داسقراط

زہر پیالے ہس ہس پیتے
عشق دے سچے سودے کیتے

سجناں ہتھوں لٹے گئے آں
رب دی قسمے چپ چپیتے

پانی رنگی اکھ

مکھڑا چٹے دن دے وانگوں
پانی رنگی اکھ
اوہدے ورگا کوئی نہیں تکیا
میرے ورگے لکھ
اپنے آپ نوں کسراں لبھیے
اپنے آپ توں وکھ

اکلاپا

کدی کدی تے اِنج ہوندا اے
گمُ جاناں واں یاراں وچ

کدی کدی اِنج کلا ہواں
رُکھ جوں سُجیاں باراں وچ

گورنمنٹ کالج دی اک یاد

کالج دے اُس ٹاور اُتے
پکھو اِج وی بہندے نیں

مترال دے اوہ ڈھانے اِج وی
دل دے اندر رہندے نیں

یاد آون جد وچھڑے بلی
تارے اکھیں لہندے نیں

رَبّ دارُوپ

کجھ وی کرے کجھ نتیں کہندا
چپ چپیتا ویہندا رہندا

پیو دا رُوپ وٹا کے لوکو
رَبّ اے ساڈے گھروچ رہندا

اک حیاتی بھوگن دے لئی

دل میرا اک ریت دی مُٹھا اے
سبجے سبجے کُردا جاوے
کوئی نہ آوے ہتھ پواوے
ریت کرے یا اکھ چول ہنجو
لکھ ڈکونہ ڈکیا جاوے

چوگ

اوہدے ول جو کاگ اڈاتے
آج تیکر نتیں پرت کے آتے

او تھے جا کے بھل گئے اوہ وی
چوکھے اُتے دُھل گئے اوہ وی

اوہدے رنگ رنگی گئے ہونے
وعدے قسماں پی گئے ہونے

میں تے سبھ کجھ ہاری بیٹھاں
منگوں آس ونکاری بیٹھاں

سدھر

رب کرے جوں دکھیاں لئی میں
تھاں تھاں ہا سے وٹڈاں
انکھ پروئی کھنسی نال میں
بجاں ننگیاں کنڈاں
کھوہ کھوہ روٹی کاواں کولوں
بالاں دے وچ وٹڈاں

سارے چاء دلاں وِچ رہ گئے
چن اسمائیں تکرے رہ گئے
کھپسی دے وِچ بٹھ کے سدھراں
ویلے ساڈے سر چا رکھیاں
سے مناں دیاں پنڈاں
بالاں نوں کیہ وٹداں؟

دھڑکو

نہ ای چٹا دھارے چان
نہ ای گھپ ہنیرا
سکھ دے ڈھول پے دُور سنیں دے
دکھاں پایا گھیرا
خورے جھٹ نوں کیہ ہو جاوے
ڈردا اے دل میرا

کچی نیندر

کچی نیندر
اُٹھ بہناں وال
بَن گئے نیں جگراتے لیکھ
اکھوی چُپ اے
بُلھوی چُپ نیں
چُپ نتیں ہوندے لوک
روک او اڑ یاروک

پلک بنیرے

آ جاہُن تے آ جاجنا
آساں پٹ لئے ڈیرے
جس راتیں توں آویں اڑیا
بالاں پلک بنیرے
کُوڑی ذات دیاں چیر کے چھلاں
چڑھینے سچ دے بیڑے

پتھراں دی نگری وِچ

پتھراں دی اس نگری دے وِچ
گھر شیشے دا پا بیٹھے آں
اٹاں روڑے کھاؤن دے لئی
ویہڑے بیری لا بیٹھے آں
بیچ کے اوہدا پیار دِلاں وِچ
لاہجراں دے کھارے پانی
عشق دی واڈھی گاہ بیٹھے آں
جئے آپ سکا بیٹھے آں
اپنے آپ نوں لبھن خاطر
اپنا آپ گنوا بیٹھے آں

تاہنگ

نالو نال ٹُرے آں فر وی
دل وِچ رہ گئی تاہنگ
نیں دے کمڈھیاں وانگ

دھیاں لئی

چار چُفیرے
خُشیاں ہوون
سُکھ دا ہووے راج
بابل ویہڑے
پُھٹن ہا سے
رکھ دھیاں دی لاج

کُک

نال ترے سی کھڑی حیاتی
نال ترے سن جیوندے چا
جندڑی ہوئی سا ہوسا
کیتے سَمے نے وال کپاہ
نکلے دم دم ہانہ چوں ہا
مڑ کے آناوس نہیں تیرے
اکھیاں لکھ لکھ بنجو کیرے
اکھ اڈیاں تاڑے لگیاں
سُنج مسخے سارے راہ
کدی تے آکے جھاتی پا

پولوشن (Pollution)

بھول پئے وچ
ویرکائیے
اپنا آپ ای
پئے مکائیے
کو تھری کرئیے اوہ واء
جتھے ساڈے کل دے وارث
لیندے پئے نیں اج دے ساہ

پروٹوکول

میں تے میرا جگری یار
شملہ پہاڑی دے اُس پار
کسے خیال چر مکے مکے
جاندے پئے ساں سڑکے سڑکے
اچن چلتی ساڈے چچھوں
پکھوواں پایا چیک چھاڑا
سُن دُوروں
کھیرے دی شوکر
پیدل فٹ پاتھال تے بہہ گئے
کیڑے، کاڈھے رڈھانچ لہہ گے
میں تے میرا بیلی بھنوا!
کیہ کجھ اپنی جان تے سہہ گئے

دھرتی دامن

تیرے مڑھکے دی خنبو
سجڑے ویلے دی کنسو
توں ایں ساڈا ہار سنگھار
رب وی تینوں آکھے یار
تیرے متھے دے ایہ وٹ
سونے چاندی توں ننیں گھٹ
تیرے ہتھاں دیاں چنڈیاں
جنہاں نال آباد نیں منڈیاں
تیرے چھالیاں دے پانی
ساڈی ساوی رکھی ٹاہنی

بجھارت

اچن چیتی، بجن پیارا
اکھاں تے ہتھ دھر کے پٹھے
بجھ میں کون آں؟
ہتھاں نال ہتھاں نوں چھوہ کے
جے بجن دی سیہان نہ ہووے
بندہ اندر وٹ جاندا اے

ویلے دی گل

اک واری تے انج وی ہو یا
ہسد یاں ہسد یاں، میرے پاسے
ذات دے کنڈھیوں باہر نوں ڈُلھے
خورے انج کمیہ جھکڑ جھلے
جنہاں رل مل ہوند مری دے
کلے سبھ اکھاڑ دتے نیں
پر بت گل پچھاڑ دتے نیں
رکھ وی سبھے ساڑ دتے نیں
کر چھڈیا اے نموجھانا
اپنی خاک نوں آپے چھانا

رب

جہدی مُٹھ وچ قید اے سورج
جہدے ہتھ ہوا
جہدے ویہڑے رات کھڈا وے
گودی سُفنے چا
جنھے دن نوں نگھ دتا اے
رات نوں دتی ٹھار
سبھ داپالن ہار

مٹی داموہ

کد تک دین دلا سے دل نوں
ہتھیں پتر ٹورن
کد تک دھیاں ڈولی پاؤں
لٹھے وچ کفنا کے
کد تک اکھاں چمن مٹی
چنی بیٹھ لکا کے

تماشا

اپنے پیریں آپ کھاڑی مار لئی
آپ تماشا آپے تاڑی مار لئی

دل جھگے نوں آپے اگاں لا لئیاں
اپنے ہتھیں جتی بازی ہار لئی

رَت ای ویری جا پے

درداں مارے جُتے اندر
پیڑاں کرن سیا پے
رَت ای ویری جا پے

ایسی پئی اے مار بھردی
لوں کنڈے سنتا پے
رَت ای ویری جا پے

جھورا

اکو آس تے روز ای اوہنوں
لکھ گھلناواں پاڑے
رَب جانے اوہ پڑھ لوئے یاں
پڑھن توں پہلاں پاڑے

لو بھرنے دتا دیس نکالا
نہ سوہرے نہ ماپے
رَت ای ویری جا پے

وچ ٹردے ہندیاں سُندیاں
سہنے پئے اکلا پے
رَت ای ویری جا پے

چُپ دے جندرے مار لئے نیں
اپنے گھر وچ آپے
رَت ای ویری جا پے

او پری تھاں

ایس توں اگے کالیاں چھلاں
جنہاں دے وچ پانی دی تھاں
رَت پھلاں دی تر دی
ایس توں اگے اک بریتی

ہر پاسے پر چھانویں دسدے
جیہڑے شکلاں لین توں نسدے
مینوں شکل لگانی اوکھی
او تھے رات لنگھانی اوکھی

کونجاں موتیاں

وچھڑن جہیاں سنگتاں ہوتیاں
ڈاریں رلیاں کونجاں موتیاں

جیہڑے دن اوہ وچھڑیا میتھوں
گھر دیاں سبھے کندھاں روتیاں

میرے دل جیون دے چاء

میرے دل جیون دے چاء
مینوں ونھیاں جگ دے طعنیاں
میرا اندر لیر و لیر
مینوں قولاں قیدی کر لیا
مینوں رسماں چھڈیا چیر
میں ادھورانی ہو گئی
مینوں دوجی وار بنا
میرے دل جیون دے چاء

جتھے بہندے پاگلو کڑی
 آ او سے تھاں تے اج
 مڑ کعبہ تکیے عشق دا
 مڑ کر یے رل مل حج
 اج مار کے سدّ وراگ دے
 میری اُجڑی جھوک وسا
 میرے دل جیون دے چاء

میرے نک وِچ نتھلی رِیجھ دی
 نتیں بھوئیں تے ٹکدے پیر
 کناں دے جھمکے آ کھدے
 جھٹ ٹھہراو ویلیا ٹھہر
 مینوں اعظم جے نتیں تکنا
 میرا جو بن کیہڑے بھاء
 میرے دل جیون دے چاء

دُونگھے پھٹ

سُوہے پھلاں دے رنگ پیلے نیں
 خشتو واں اُچالا کرگنیاں
 موئے رُکھاں دی رل کے چڑیاں نیں
 وین کر کے مکان دتی اے
 گولیاں مینہ دے وانگراں ورھیاں
 میریاں چیرکاں تھاں تے مرگنیاں
 ہن تے بھوئیں دے کلجھڑے اندر
 اگے نالوں وی پھٹ دُونگھیرے نیں

بولیاں

جدوں ہتھ قلم نوں لایا
پہلاں تیراناں لکھیا

اساں ویکھنا ایں شہر مدینہ
سبھے دکھ مک جاوے

وے میں اکھاں وچ رات گزاراں
تارے مینوں نت گن دے

اسیں عزتاں دے بوڑھا لگائے
مڈھاں تھلے دھیاں نپ کے

کیتی یاد تیری دی گوڈی
پنی تے تارے جم پیے

بھل بھل گئے باغ وچ کھڑنے
نی اج تیرے بلھ ویکھ کے

اوہنے میرے دل مکھ پرتایا
میں ویکھ لیا دن چڑھا

سردھرتی نے کجنا اے تیرا
امبراں ج رہن والیئے

ماہیے

چن ورگا مکھڑا اے
امبرال دے روگاں دا
کڈ ادھرتی نوں دُکھڑا اے

ٹاہلی دائر کھ ماہیا
انجے ساہویں بیٹھا رہو
سانوں تیری بھگھ ماہیا

کوئی بوٹا برنے دا
عشق دے دُنگیاں نوں
کوئی ڈرتیں مرنے دا

جدول سورج دُبا اے
تیرو چھوڑے دا
فردل وچ کھبدا اے

دُکھ تیرے مار گئے
بازی عشقے دی
اسیں جت کے ہار گئے

ہن انج دا گزراہ اے
تیری سونہ تیرا
رہ ورگا سہارا اے

جنتاں دے واسی نیں
سرکال نوں رنگیا اے
گوڑھے رنگ دی ادا سی نے

اڑیے اڑیے اڑیے
سارا جگ بھل جاندا
جدوں حرف عشق دا پڑھیے

تارے تارے تارے
چٹے دن ویکھ لئے
تیرے عشقا کم نیارے

اڑیاں اڑیاں اڑیاں
اٹھاں والی گل مک گئی
پچھے رہ گئیاں ساون جھڑیاں

طپے

تعارف

نال
قلمی نال
جمن دیہاڑ
پیودانال
تعلیم
کتناہاں

محمد اعظم ملک

اعظم ملک

6 ستمبر 1965

ملک محمد یعقوب

ایم اے پنجابی، ایم فل پاکستانی زبانیں و ادب

.. نال میرے کوئی چلے 1996

.. سائیں سنہرے گلے 2017

.. دہشت گردی کے حوالے سے کی گئی شاعری، چون (زیر طبع)

.. پنجاب کے سبے اور ٹیلے، پرکھ (زیر طبع)

.. سنگت (ادبی و سماجی تنظیم)

.. روز نامہ جنگ، لاہور 1988

.. دی فریڈیز پوسٹ، لاہور 1995

.. روز نامہ پاکستان، لاہور 1996

.. وائس چیئرمین، بلدیہ فاروق آباد 1998

.. رکن ضلع کونسل، شیخوپورہ 2001

.. اقوام متحدہ ترقیاتی پروگرام 2006

.. ای سی آئی پرائیویٹ لمیٹڈ 2010

.. ملک ہاؤس، نشتر روڈ، فاروق آباد، شیخوپورہ

ای میل: azammalik65@gmail.com

فون: 0300-8478483

سرپرست
سنگتوں

مستقل پتہ

ڈو کے ڈو کے ڈو کے
ساہواں والی بازی جتنی
سانوں مرن توں کوئی نہ رو کے

چھاپے چھاپے چھاپے
بمب دے دھماکے ورگا
پھل کھڑن دا کھڑکا جا پے

ہو کے ہو کے ہو کے
بھاویں ڈو گھی نیں چیرلی
مکے فروی نہ اکھیاں دے سو کے